

Adatlap¹ témahirdetési javaslatához a Csonka Pál Doktori Iskola Tanácsa részére

Témavezető² neve: Marótzky Katalin
e-mail címe:³ mkata@eptort.bme.hu

Téma címe: Építészeti pályázatok a historizmusban

A **téma** rövid leírása:⁴

A kutatás célja a kiegyezés utáni Magyarország építészeti-pályázati kultúrájának felderítése. A történeti kutatás a historizmus közismert és alaposan kutatott esetein – Magyar Tudományos Akadémia palotája, Parlament, Osztrák-Magyar Bank, Tőzsde – túli építészeti megméréstetésekre koncentrál. Feladat a korabeli szakfolyóiratokban publikált és archívumokban fellelhető pályázati tervek, és a megépült épületek elemzése, a pályázatok társadalmi körülményeink felderítése. Várható eredmény a stílustörténet, és az építészeti közélet múltjának árnyalása.

A **téma** meghatározó irodalma:⁵

- *A historizmus művészete Magyarországon.* szerk.: Zádor Anna. MTA Művészettörténeti Kutató Intézet, Budapest, 1993.
- SZENTKIRÁLYI ZOLTÁN: Adatok a magyar építészképzés történetéhez. In: *Építés-Építészettudomány*. V. évf. 1972. Nr. 4. pp. 439-465.
- HAJNÓCZI GÁBOR: Nemzeti építészetünk stíluskérdései az akadémia székházára kiírt pályázat körüli vitában. In: *Építés-Építészettudomány*. XVII. évf. 1985. Nr. 1-2. pp. 81-108.
- KEMÉNY MÁRIA: Stílusválság vagy legitimitási válság? In: *2000*. Irodalmi és társadalmi havi lap III. évf. 1991. Nr. 1. pp. 57-61.
- GÁBOR ESZTER: Az állandó Országház tervpályázata 1883-ban. In: *Az ország háza. Buda-pesti ország-háza tervek 1784-1884.* szerk.: Gábor Eszter, Verő Mária, Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2000. pp. 138-227.

¹ Az adatlapot egy példányban kinyomtatva és aláírva a Szilárdságtani Tanszék titkárságára, egy elektronikus változatban pedig a Doktori Iskola titkárának ([Marótzky Katalin \[mkata@et.bme.hu\]\(mailto:mkata@et.bme.hu\)](mailto:Marotzy.Katalin@et.bme.hu)) kell eljuttatni. A témahirdetés elfogadása esetén az adatlap felkerül a Csonka Pál Doktori Iskola (www.szt.bme.hu/doktori), a témahirdetés rövid leírása pedig az Országos Doktori Tanács honlapjára (<http://www.doktori.hu/>)

² A témahirdetés elfogadása automatikusan a témavezető akkreditációját is jelenti a 2010. évi felvételi eljáráshoz.

³ Kérjük, olyan elérhetőséget adjon meg, ahová biztonsággal küldhetünk hivatalos értesítéseket.

⁴ A téma (szóközökkel) 2000-4000 leütés hosszú – a jelentkező hallgatókat bővebben tájékoztató változatát, (mely a téma fent megadott releváns nemzetközi irodalmára tételesen hivatkozik) – kérjük melléketben megadni.

⁵ Minimum 5, maximum 10 cikket vagy monográfiát kérünk felsorolni, melyben feltétlenül szerepelnie kell a legfrissebb, legismertebb eredményeknek.

- SISA JÓZSEF: A pályázati tervtől a végleges tervig. In: *Az ország háza. Buda-pesti ország-háza tervek 1784–1884.* szerk.: Gábor Eszter, Verő Mária, Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2000. pp. 228-264., 394-408.
- *A modernizmus kezdetei Közép-Európa építészetében.* szerk.: Keserü Katalin, Haba Péter. Ernst Múzeum, Budapest, 2005.

A **téma** hazai és nemzetközi folyóiratai:⁶

- Építés- Építészettudomány (Scopus)
- Periodica Polytechnica Architecture
- Ars Hungarica
- Acta Hungariae Artium (WoS)
- Centropa - a journal of central european architecture and related arts
- Zeitschrift für Kunstgeschichte (WoS)
- Architectura-Zeitschrift für Geschichte der Baukunst (WoS)

A **témavezető** fenti folyóiratokban megjelent 5 közleménye:

- FEKETE J. CSABA, MARÓTYZ KATALIN: Egy példa magyar építészet 1000 évéből: a nagyhöröcsökpusztai elpusztult Zichy-kastély. In: *Építés- Építészettudomány.* XL. évf. 2008. Nr. 1-2. pp. 27-44.
- MARÓTYZ KATALIN: Wéber Antal könyvtára. In: *Építés- Építészettudomány.* 2006. XXXVIII. évf. Nr. 1-2. pp. 87-112.
- MARÓTYZ KATALIN: Mintakövetés és invenció a XIX. század második felének budapesti építészetében. In: *Építés- Építészettudomány.* XXXVII. évf. 2005. Nr. 1-2. pp. 27-44.
- HALMOS BALÁZS, MARÓTYZ KATALIN: The adaptations of the true-to-form survey method. In: *Periodica Polytechnica Architecture.* 41/1. 2010. pp. 9-17.
- MARÓTYZ KATALIN: The Erdődy Castle in Vörösvár. In: *Periodica Polytechnica Architecture.* 39/1. 2008. pp. 49-58.
- NÉMETH NÓRA, MARÓTYZ KATALIN: Stíluskérdések a századfordulón – Két építészeti pályázat háttere. In: *Építés- Építészettudomány.* (lektorálás alatt)

A **témavezető** utóbbi tíz évben megjelent 5 legfontosabb publikációja:

- HALMOS BALÁZS, MARÓTYZ KATALIN: Észrevételek a gyulafehérvári székesegyház szentélyének felmérése nyomán. In: *A gyulafehérvári székesegyház főszentélye.* szerk.: Papp Szilárd. Teleki László Alapítvány, Budapest, 2012. pp. 43-58. (ISBN 978 963 7081 23 1)
- MARÓTYZ KATALIN: Pollack öröksége a magyar historizmusban. In: Tóth Áron, Kerny Terézia (szerk.) *„És az oszlopok tetején lilomok formáltattak vala” – Tanulmányok Bibó István 70. születésnapjára.* Budapest: CentrArt Egyesület, 2011. pp. 225-230. (ISBN 978 963 88825 1 6)
- HALMOS BALÁZS, MARÓTYZ KATALIN, SZALAI ANDRÁS: Maintenance of rural built heritage – experiences of an international workshop. In: *Integrating Aims – Built Heritage in Social and Economic Development.* szerk.: Mikki Mälkki, Kaisa Schmidt-Thormé.

⁶ Minimum 5, maximum 10 folyóirat megadását kérjük, melyek között feltétlenül szerepelnie kell a PhD fokozatszerzés szempontjából elengedhetetlen (Scopus és/vagy Sci illetve Iconda minősítésű idegen nyelvű folyóiratoknak is. Kérjük, ezeket a periodikákat a felsorolásban jelöljék meg.

Aalto University, 2010. Espoo. pp. 103-117. (ISBN 978 952 60 3283 2)

- MARÓTYZ KATALIN: *Wéber Antal építésze a magyar historizmusban*. Terc, Budapest, 2009. (ISBN 978 963 953 597 8)

- MARÓTYZ KATALIN: Effects on the Florentine Renaissance on the Architecture of Historicism of Budapest. In: *Rehabilitation of Suburban Areas Brozzi and le Piagge Neighbourhoods – Urban Renewal and Cultural Heritage Preservation in Europe*. szerk.: Iacopo Zetti, Shira Brandt, Università degli Studi di Firenze, BME Építészettörténelmi és Műemléki Tanszék, Budapest, 2005. pp. 39-45. (ISBN 963 420 850 9)

A **témavezető** eddigi doktoranduszai⁷:

- nem volt korábbi témavezetés

Melléklet: a téma bővebb leírása

Budapest, 2013. január 31.

Marótyz Katalin

⁷ Kérjük, a témavezetési tevékenységre vonatkozó adatokat abban az esetben is adja meg, ha témavezetőként a DI már korábban akkreditálta, vagy törzstagként témavezetői akkreditációja nem szükséges.

Építészeti pályázatok a historizmusban

Témahirdetési javaslat a Csonka Pál Doktori Iskola Tanácsa részére

A művészek közötti versengés ókor óta létező hagyománya⁸ a kiegyezés utáni Magyarország építészeti közéletében egyre nagyobb jelentőséget nyert. A pályázatok érdekes metszetet mutatnak minden korszakban az építészeti ízlésről, a bírálókat meggyőzni hivatott tervlapok másként mesélnek az építészet történetéről, mint a megvalósult épületek.

A Magyar Tudományos Akadémia palotájára kiírt pályázat⁹ - mely stílustörténeti jelentősége mellett a társadalmi fogadtatás szempontjából is fontos -, kiindulópontja az 1870-es években szárba szökkenő építészeti versenyeztetésnek. Néhány alaposan kutatott pályázaton kívül – például a Magyar Királyi Operaház,¹⁰ a Parlament,¹¹ a Budapesti Áru- és Értéktőzsde,¹² Osztrák Magyar Bank¹³ - azonban még sok kérdés feltáratlan a témakörben.

A tervezett doktori kutatás első lépése az 1867 és 1910 között meghirdetett építészeti pályázatok összegyűjtése a korabeli szakfolyóiratok alapján, kiegészítve levéltári adatokkal. Feladat a pályázati körülmények és a szaktörténeti tények összegyűjtése is (résztevők, kiírások, zsűrik, bírálatok, kiállítások). Az adatgyűjtés után elemzendő a vizsgált időszak pályázati kultúrája, az építész-közélet törekvései, a pályázati kiírások, a társadalmi fogadtatás összefüggései. Emellett fontos lehet az oktatási intézmények gyakorlatának maradandó hatása¹⁴ és a korabeli szakirodalom befolyása is, melyek most kerülnek a kutatás homlokterébe.

A szellemi körkép feltérképezése segíthet, hogy jobban értelmezhesük a korabeli magyar építészeti teóriákat, közvetlen kapcsolatot keressünk az elmélet és a gyakorlat között. Kérdésként felmerül, hogy a pályázatokra leadott tervekből – és ha fellelhető, az írásos mellékletből – vajon lehet-e következtetni a vélt megbízói magatartásra. Vajon hogyan igyekeztek az építészek az elbírálásnál pozitív színben feltüntetni saját elméleti és formaképzési elképzeléseiket?

⁸ MARÓTY KATALIN: Festők, szobrászok, építészek versengése – Híres pályázatok a régmúltból. In: *Építészeti pályázatok - Terv a sikerhez.* szerk: Fátyol Tibor, Szentirmai Tamás, Sándor Gergely. Magyar Építész Kamara, Budapest, 2012. pp. 4-5.

⁹ KEMÉNY MÁRIA: Stílusválság vagy legitimitási válság? In: *2000. Irodalmi és társadalmi havi lap.* III. évf. 1991. Nr. 1. pp. 57-61., HAJNÓCZI GÁBOR: Nemzeti építészetünk stíluskérdései az akadémia székházára kiírt pályázat körüli vitában. In: *Építés- Építészettudomány* XVII. évf. 1985. Nr. 1-2. pp. 81-108. HAJNÓCZI GÁBOR: A nemzeti építészeti stílus kérdése az Akadémiapalota körüli vitában. In: *Forradalom után – kiegyezés előtt.* szerk.: Németh G. Béla. Budapest, 1988. pp. 195-214.

¹⁰ CZÉTYNYI PIROSKA: *Az operaház.* Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1987.

¹¹ *Az ország háza. Buda-pesti ország-háza tervek 1784-1884.* szerk.: Gábor Eszter, Verő Mária, Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2000. pp. 228-264., 394-408.

¹² NÉMETH NÓRA, MARÓTY KATALIN: A századforduló két legfontosabb építészeti pályázata, és sajtója I. A Budapesti Áru- és Értéktőzsde In: *Architectura Hungariae.* 2011. (X évf.) IV. sz. <http://arch.et.bme.hu/hu/fooldal>

¹³ NÉMETH NÓRA, MARÓTY KATALIN: A századforduló két legfontosabb építészeti pályázata, és sajtója II. Az Osztrák-magyar Bank pályázata In: *Architectura Hungariae.* 2011. (X évf.) IV. sz. <http://arch.et.bme.hu/hu/fooldal>

¹⁴ SZENTKIRÁLYI ZOLTÁN: Adatok a magyar építész-képzés történetéhez. In: *Építés-Építészettudomány.* V. évf. 1972. Nr. 4. pp. 439-465.

A jelentősebb megméréstetésekről esettanulmányok készítenők, melyekben érvényesíteni kell a stílustörténet szempontjait is. Az átfogó kép felrajzolása után a kutatás időhatárát – javasoltan 1890-1910 közötti időszakra – le kell szűkíteni. A rövidebb intervallumban készült pályázati terveken kifejezetten a formálás és teóriák történetének tendenciáit kell vizsgálni (egymással párhuzamosan jelen lévő ízlések, egyedi megnyilvánulások, külföldi hatások).

Elsődleges források: Építési Ipar, Magyar Pályázatok, Pest-Ofner Wohnungs-Anzeiger und Bau-Zeitung, Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönye,¹⁵ Fővárosi Közmunkák Tanácsának anyaga, Fővárosi Mérnök Iroda tervtára,¹⁶ építész-hagyatékok¹⁷

Budapest, 2013. január 31.

Marótyz Katalin

¹⁵ A felsorolásban a folyóiratok első megjelenési címmel szerepelnek.

¹⁶ Budapest Főváros Levéltárában

¹⁷ A Magyar Építészeti Múzeumban – amennyiben a kutatás időszakában elérhető lesz – és Budapest Főváros Levéltárában